

Александар Љубомировић*

Центар за међународне односе и одрживи развој (ЦИРСД)

СТВАРАЊЕ „СРПСКОГ СВЕТА”: КВАЛИТАТИВНА АНАЛИЗА САДРЖАЈА ЈАВНИХ ИСКАЗА О КОНЦЕПТУ И ДЕФИНИСАЊЕ ЊЕГОВИХ ДИМЕНЗИЈА

Сажетак

Циљ овог научног рада је да се представе одабрани резултати ауторовог истраживања о димензијама новонасталог концепта ‘Српски свет’. Иако је постао веома присутан у јавном дискурсу, концепт Српског света до сада није био део академских расправа, те је једна од главних сврха овог рада да се садржај наведеног појма детаљно анализира и уведе у научни оквир. Методологија на којој се заснива истраживање обухвата квалитативну анализу садржаја исказа о концепту ‘Српски свет’, доступних и објављених, пре свега, у домаћим медијима. Притом, анализа концепта ограничава се на опсервирање његових димензија, користећи се исказима српских званичника као примерима дискурзивног обликовања и конструисања сваке од издвојених димензија. На основу обављеног истраживања, аутор је дошао до закључка да се концепт заснива на идеји стварања наднационалног српског цивилизацијског простора по античком моделу. Према тој идеји, српски народ би се ујединио у једну заједницу, укључујући и Србе у региону и расејању, али и све оне људе других националности, који су привржени српској култури, уче српски језик или се идентификују са вредностима српског народа. Поред своје територијалне димензије, која за сада задобија највећу пажњу, поготово међу њеним противницима, концепт ‘Српског света’ заснива се и на националним, психосоцијалним и културолошким компонентама, док је свакако главни етнос у њему српски народ око

---

* И-мејл адреса: aleksljubomirovic@hotmail.com; ORCID: 0009-0003-5932-7438.

којег би требало да се окупљају други народи. Верска компонента је један од главних стубова и важан ко-конституент наведеног концепта. Коначно, у раду су представљене и перспективе за даља истраживања и анализу концепта.

Кључне речи: Српски свет, Република Србија, Република Српска, Срби у региону и расејању, концепт, јавни искази, Српска православна црква, српски народ, медији.

НАСТАНАК ПОЈМА „СРПСКИ СВЕТ”

Појам *Српски свет*, као и његово садашње значење, нису измислили нити његови модерни пропагатори, нити његови противници. Изворна верзија појма није развијена пре неколико година, као што се то претпоставља, већ има своје историјско утемељење у 19. веку. У то време је *Српски свет* био позив свим Србима да после вишевековне превласти Османског и Аустријског царства почну да раде на међусобном повезивању, ослобађању и стварању својеврсног ‘света’ у ком ће се окупљати, неговати своју традицију и ширити свест о својој историји и култури. Појам ‘света’ треба разумети у његовом изворном, античком значењу које подразумева свеобухватан цивилизацијски простор једног народа. Антички извори говорили су о хеленском и римском, док су нешто каснији сведочили о византијском свету, као и начину дефинисања широких територија под утицајем једног центра. Не само да су те области делиле културолошке вредности тог центра, већ су му показивале политичку лојалност и биле интегрисане у његову економску орбиту (Laguette 2015, 3). *Српски свет* је многа ажурирана верзија старије перцепције значајног историјског појма ‘свет’. Београд, као престоница Србије, у том контексту заузима позицију политичког, економског, културног, па и верског центра свих Срба, док Србија, као тренутно једина независна српска држава преузима улогу италијанске регије Пијемонт и служи као језгро свесрпског ослобађања, јединства и интеграције. Појам *Српски свет* је био доста распрострањен у 19. веку, о чему сведочи и говор краља Николе I Петровића, поводом обележавања стогодишњице од рођења чувеног владара и песника Петра II Петровића Његоша: „[...] излетио је мој стриц Раде да српски свијет поткријени у његовим идеалима

и дужности за извршење великог народног задатка.” (Тркља 2008). Иако је појам био дубоко укореван у националној свести 19. века, он је потпуно нестао из употребе стварањем Југославије 1918. године, а постаје поново актуелан у широј српској и регионалној јавности тек 2020. године.

Модернизована верзија појма *Српски свет*, дошла је првобитно у центар пажње српске и регионалне јавности 4. септембра 2020. године. Тада је први пут употребљен појам од стране једног високог званичника Владе Републике Србије, наиме тадашњег министра одбране, Александра Вулина. Он је, на предизборном скупу Социјалистичке партије Српске у Бањалуци, изјавио следеће: „*Овде сам да кажем да ће Срби [...] створити Српски свет, окупити се где год да живе, о кључним политичким идејама и питањима исто мислити, исто радити, или нас неће бити*” (Srpski svet 2022). Од тог тренутка, термин постаје неизоставан део јавног дискурса, а користе га првенствено истакнути припадници политичке и академске елите. Иако је постао део медијског мејнстрима, право значење појма и даље остаје неразјашњено, имајући у виду да не постоји ниједан званичан или јавно доступан документ који га дефинише. Концепт, дакле, остаје ментална конструкција друштвених актера, као и начин на који га они схватају, прихватају и користе у својим јавним обраћањима. Због недостатка званичних извора који га дефинишу, концепт *Српског света* постаје тиме резултат образаца исказа водећих политичких и друштвених актера у српском народу, који имају одређени утицај на формирање јавног мњења. Стога се ово истраживање фокусира на реконструкцију когнитивних структура из исказа различитих званичника и важних друштвених актера о концепту *Српског света* у савременим домаћим медијима, ослањајући се притом на методологију квалитативне анализе садржаја. Наведена методологија има за циљ да систематски анализира садржај како би се из података извукли смислени увиди и обрасци, који у овом раду резултирају у дефинисању различитих димензија концепта *Српског света* на основу исказа важних друштвених актера из српског народа. Циљ научног рада је, дакле, да се представе одабрани резултати истраживања концепта, истражујући преваходно наменски одабране исказе доступне у онлајн медијима, као што су саопштења и изјаве за јавност, али и јавни говори или наступи, а ослањајући се притом на наведену методологију квалитативне анализе садржаја. На самом крају ће бити представљен синопсис одабраних резултата

истраживања, као и могуће перспективе за даљу анализу концепта *Српског света*.

МЕТОДОЛОШКА ОСНОВА РАДА

Методологија, која је употребљена за истраживање прикупљених података, ослања се на квалитативну анализу садржаја исказа о концепту познатом по називу *Српски свет* и ограничава се на опсервирање његових различитих димензија, користећи се одабраним исказима српских званичника као примерима дискурзивног обликовања и конструисања сваке од издвојених димензија наведеног појма. Уопштено гледано, анализа садржаја традиционално се сматра одређивањем које су речи или концепти присутни у тексту или скупу текстова (Carley 1990, 2), али и откривањем смисла садржаја порука или исказа у тим текстовима. За наведени научни приступ може такође да се каже да покушава да одреди текстуално значење („*textual meaning*”) (Gheyle and Jacobs 2017, 2). Анализа садржаја је само једна од неколицине истраживачких метода која се тиме бави, јер постоје бројни други приступи који такође анализирају текст, поруке и њихове садржаје и значења, као што је на пример анализа дискурса. Међутим, анализа садржаја је различита на неколико начина на шта указује једна често цитирана дефиниција наведеног научног приступа: „*то је техника истраживања за доношење понављајућих и валидних закључака из текстова (или других значајних материјала) до контекста њихове употребе*” (Krippendorf 2004, 18). Ово наглашава инференцијалну природу анализе садржаја и чињеницу да се кроз индуктивни, дедуктивни или абдуктивни процес закључци извлаче из одређених премиса и узорака.

Надовезујући се на наведено, уобичајена дистинкција која се прави када је реч о анализи садржаја, а односи се на њене облике, је управо између квантитативне и, овде употребљене, квалитативне анализе садржаја (Gheyle and Jacobs 2017, 2). Квантитативна анализа садржаја се широко користи у масовној комуникацији као начин за пребројавање манифестних текстуалних елемената, аспект ове методе који се често критикује због недостајућих синтаксичких и семантичких информација уграђених у текст (Weber, 1990). Насупрот томе, квалитативна анализа садржаја развијена је првенствено у антропологији, квалитативној социологији и психологији, како би

се истражила значења у основи изговорених или написаних порука. Друго, квалитативна анализа садржаја је углавном индуктивна и заснива се на испитивању одређених тема, као и закључака који се извлаче из прикупљених података. Треће, узорци за квалитативну анализу садржаја обично се састоје од наменски одабраних текстова који могу дати информације о питањима која се истражују (Zhang and Wildemuth 2009, 2). На крају, али не и најмање важно, квалитативни приступ обично производи описе или типологије, заједно са изразима субјеката који одражавају како они виде друштвени свет и реалност. На тај начин истраживачи, као и читаоци резултата студије, могу боље разумети перспективе аутора текста (Berg 2001, 186). Квалитативна анализа садржаја, дакле, обраћа пажњу на теме које илуструју опсег значења једног феномена, пре него на статистички значај појављивања одређених текстова или концепта (Zhang and Wildemuth 2009, 2).

Квалитативна анализа садржаја иде, значи, даље од пуког бројања речи или издвајања објективног садржаја из текстова да би се испитала значења, теме и обрасци који могу бити манифестни или латентни у одређеном тексту (Berg 2001, 187). Омогућава истраживачима да разумеју друштвену стварност на субјективан, али научни начин (Carley 1990, 1). Притом, квалитативна анализа садржаја има за циљ да систематски анализира садржај како би се из података извукли смислени увиди и обрасци, што је и те како важно зарад реконструкције различитих димензија концепта *Српског света*. Једноставно речено, анализа садржаја је алат за трансформацију необрађених података у корисне увиде. То подразумева и укључује више од пуког читања или посматрања, а ради се о пречишћавању кључних тачака, категоризацији разлика и идентификовању понављајућих образаца који би иначе могли да прођу кроз празнине (Kirppendorf 2004, 17). Треба нагласити да је ово посебно значајан приступ за разумевање концепта *Српског света*, због чињенице да је термин ментални конструкт, те да ће бити реконструисан на начин на који га разумеју и користе друштвени актери у својим јавним обраћањима, а углавном преносе српски медији путем својих информативних канала. Фокус је, дакле, у овом истраживању стављен на процесе менталног уобличавања света око себе од стране водећих српских политичких и друштвених актера, као и на процесе категоризације и концептуализације стварности. Важно је подвући да учеснике дискурса о концепту

Српског света треба разумети као елите од симболичке моћи, који су способни да стварају конструисане заједнице, да контролишу средства комуникације и поседују адекватан капитал. Штавише, наведене елите су способне да владају над другима и утичу на њихова размишљања углавном формирањем јавног мњења путем, првенствено, медија (Kozdra 2018, 62).

Притом, праћењем садржаја покушавају се успоставити одговарајуће везе и односи између појава у прикупљеним подацима, које ће омогућити да теоријски успоставимо димензије концепта *Српског света*. Као што то налаже квалитативна анализа садржаја, истраживање концепта *Српског света* састоји се од наменски одабраних текстова, који ће дати информације о истраживачким питањима која се истражују у овом раду, а обухватају исказе водећих српских друштвених и политичких актера у периоду од 2020. до 2024. године, објављених у тачно педесет онлајн чланака у најрелевантнијим домаћим медијима, међу којима су *Политика*, *РТС*, *Н1*, *Бета*, *Печат*, *Тајуг*, *Данас* и *Новости*. Анализа такође обухвата и садржај одабраних исказа из српских медија у региону и дијаспори, који су главно средство информисања српском народу изван граница Србије, као што су *Расејање*, *Јадовно* и *ИН4С*. Квалитативна анализа садржаја исказа о концепту *Српског света* ће бити фокусирана, дакле, на период од 2020. до 2024. године, иако је временски интервал од 2016. до 2020. године такође од огромног значаја за дубљу и детаљнију анализу настанка и генезе концепта. У том временском интервалу осмишљена је и разрађивана модернизована верзија појма од стране његових идеолога међу које спадају Миљан Глишић, оснивач интернет радија *Снага народа*, Гојко Раичевић, оснивач интернет портала и телевизије *ИН4С*, као и српски историчар др Александар Раковић. Ипак, у старијем од наведених периода, појам *Српски свет* није био део шире медијске културе у Србији и региону, и није стекао већу видљивост. Из тог разлога ће примарни фокус у раду бити стављен на анализу периода од 2020. године када по први пут један високи званичник Владе Републике Србије у јавности спомиње *Српски свет*. Од тог тренутка је појам промовисан на највиши државни и политички ниво, те постаје званично део медијског мејнстрима у Србији, али и широм региона и Европе. У тренутку када тадашњи министар одбране, Александар Вулин, изговара термин *Српски свет* у свом јавном обраћању, он покреће лавину коментара о природи и значењу самог појма

(Srpski svet 2022). У јавну дебату и расправу о суштини концепта били су укључени скоро сви важнији политички, као и друштвени актери. Тиме *Српски свет* постаје незаобилазни део политичког и јавног дискурса широм Балканског полуострва и Европе, али не и академске заједнице, која до данашњег дана наведени појам није увела у научни оквир. Сходно томе, један од кључних циљева овог рада је и да појам уведи у научни оквир и детаљније га дефинише.

ДИМЕНЗИЈЕ СРПСКОГ СВЕТА

Руски геополитичар, Александар Дугин, примећује да концепт граница одређује будућност државе и представља суштину политичког деловања: „Границе су суштина политике. [...] Границе одређују успех или неуспех [...]. Проблематика величине државе и читав повор пада државе само је део питања националних граница. То је сама метафизика граница” (Kozdra 2018, 62). Границе су притом уско повезане и са механизмима социјалне укључености и искључености, које раздвајају и вуку линије између култура и цивилизација. Међутим, оне нису само стварни географски објекти, већ и ментални конструкти. На менталне конструкте се у јавном дискурсу често позивају политичке елите, које располажу институционалном или симболичком моћи. Ипак, менталне конструкције граница, које елите репродукују у јавном дискурсу, не остају на нивоу производа маште, већ постају извор за креирање савремених идентитета, предузимање конкретних акција и стварање политика. Други важан елемент у погледу граница су концепти, који се схватају као когнитивне структуре у виду менталних представа, асоцијација, знања и емоција, и који стварају оквир за објашњавање физичког и симболичког простора у ком живи један народ (Laguette 2015, 8-10). Руски академик, Јуриј Степанов, тврди да су концепти „културни скупови” (*cultural clusters*), који се разликују у зависности од културе, те су стога елемент колективног знања или свести о свету које дели једна говорна заједница (Suslov 2018, 341). То знање је, пак, мрежа повезаних идеја које произлазе из националне традиције, религије и фолклора. Жил Делузе и Фелиз Гуатари, француски филозофи, наглашавају природу концепата, који морају да буду створени у ‚реалном’ времену: „Концепти нас не чекају готови, као небеска тела. [...] Они морају бити измишљени, фабриковани или боље речено створени, док сваки концепт носи потпис свог творца” (Deleuze and Guattari 1994, 56).

Од тренутка када је појам *Српски свет* постао релевантан у савременом политичком и етноцентричном дискурсу, одмах се претворио у важан мотив у наративу о границама, менталним конструктима, али и концептима у њиховим различитим димензијама. На тај начин је *Српски свет* оценио и један од његових идеолога, историчар др Александар Раковић, који је рекао да у националној политици Србије постоје различити модели схватања тог појма (Новости 2021). Анализом прикупљених података из педесет онлајн чланака објављених од 2020. до 2024. године, може се закључити да се савремени појам *Српског света* састоји од најмање пет димензија: националне, културолошке, верске, психосоцијалне и територијалне. Предстојеће поглавље служи за представљање резултата анализе наведених димензија, као и механизма за њихову имплементацију.

Национална димензија

Концепт *Српског света* је несумњиво по својој природи национално оријентисан, док српски народ у њему чини главни етнос. Основни циљ концепта је да створи подлогу за културолошко, психолошко, економско, верско, па и политичко повезивање свих Срба у један заједнички цивилизацијски и етнокултурни простор. То се посебно провлачи кроз изјаве Александра Вулина: „[П]итам вас да ли Британија може да има свој Комонвелт? [...] А ми Срби, [...] не можемо да имамо свој Српски свет? И не смемо да сарађујемо, не смемо да будемо повезани. [...] зашто ми Срби не би почели да градимо наш Комонвелт, наш Српски свет” (Печат 2020). Ипак, ова димензија се не односи само на Србе у Републици Србији и региону, већ на све оне који живе широм света и пропорционално чине једну од највећих светских дијаспора. Српски лексикограф, Бранко Вукићевић, наводи да је српски народ заправо ‘свет’ у појму *Српски свет* и да га чине Срби који живе у САД, Аустрији, Немачкој, али и БиХ, Црној Гори и Македонији (Вукићевић 2022). То потврђују многи примери, међу којима се налази и Милош Растовић, координатор за културу Српског народног савеза у САД. Он је, почетком 2022. године, бившем министру спољних послова Републике Србије, Николи Селаковићу, и Арноу Гујону, директору Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону, уручио нацрт пројекта „*Српски свет – Причај српски да те цео свет разуме*”. Српски народни савез је најстарије српско добротворно друштво у

САД, основано давне 1901. године, што говори о распрострањености идеје повезивања унутар *Српског света*, као и неговања културе, језика, писма, историје и традиције (Јовановић 2022). Притом, Гојко Раичевић, један од идеолога концепта, наводи да *Српски свет* нема административне границе и да обухвата све Србе, пријатеље српског народа, као и сваког добронамерног човека, који се идентификује са њиховим вредностима. То би у преводу такође значило да *Српски свет* не би постојао и био потпун без величина попут Павла Јуришића Штурма или Арчибалда Рајса, као и бројних других странаца, који су задужили српски народ (Одбрана 2021).

Национална димензија концепта посебно долази до изражаја код Александра Вулина, што се најбоље види на основу његовог саопштења за јавност објављеном на сајту Министарства одбране Републике Србије: „[Александар] Вучић треба да ствара *Српски свет*. Београд мора да у себи и око себе окупи све Србе, а председник Србије је председник свих Срба” (МОРС 2020). Из Вулинових изјава може се закључити да основна идеја *Српског света* није само повезивање свих Срба, већ и њихова заштита од екстерних претњи: „*Путали смо о Козари и Јасеновицу, а онда су дошле олује. Да не би било олуја и да се не би понављале бескрајне слике прогнанника, морамо створити Српски свет*” (Marković 2022). Најзад, национална димензија сагледава се и кроз идеју председника Републике Српске, Милорада Додика, који је предложио израду *идентификационе националне карте* за становнике српске националности из Републике Српске и Србије, који живе и раде у дијаспори. Срби из дијаспоре би тиме добили право на школовање, здравствену заштиту, као и право на покретање бизниса и у Републици Српској и Србији, исто као и локално српско становништво. На тај начин, Додик жели да изгради чврсте везе између Срба на Балкану и дијаспоре, поготово због чињенице да српска дијаспора може уложити значајна финансијска средства у развој два ентитета. Ту идеју подржала је и Жељка Цвијановић, српски члан Председништва БиХ, која је изјавила да је „*креирање националних идентификационих картица пројекат од националног значаја. Ово је надоградња једног пројекта који је почео прије неколико година, а подразумевао је мапирање дијаспоре*” (Алјовић 2022). Дакле, идеја *Српског света* прихваћена је и међу Србима изван граница Србије, што се првенствено види на примерима Милорада Додика и Жељке Цвијановић, али и Срба из Црне Горе, о чему сведочи интервју за *NI* у ком је лидер Демократског

фронта, Андрија Мандић, изјавио: „*Идеја Српског света се допада Србима преко границе и већ радимо на њеном остварењу*” (Vukićević i Gjeračina 2021).

Културолошка димензија

Културолошка димензија *Српског света* или Српски културни простор, како га дефинише бивши министар културе и информисања Републике Србије (2016-2020), Владан Вукосављевић, протеже се знатно шире од државних граница Србије, те обухвата и земље попут Северне Македоније, које су у културолошком и духовном смислу највише усмерене на Србију (Вошњакović 2022). Ради се о простору, који покрива готово цело Балканско полуострво, на којем је српски народ оставио своје неизбрисиве трагове кроз историју. Најбољу дефиницију пружио је управо Владан Вукосављевић, који га описује на следећи начин: „*Под Српским културним простором подразумевам онај простор на којем је српски народ у дугом историјском трајању живео или још увек живи, остављајући несумњиве трагове свог материјалног и нематеријалног културног наслеђа, било да се они налазе у оквиру или изван граница његових садашњих државних творевина,*” а потом додаје: „*Српски културни простор зато у трансисторијском смислу можемо посматрати као метапростор чије спољне ивице иду од Хиландара и Солуна преко Темишвара, Арада, Сент Андреје, Трста, Задра и Дубровника, све до Боке Которске и Скадра.*” (Јовановић 2021).

Термин Српски културни простор је, за разлику од појма *Српски свет*, ушао у званичан дискурс Владе Републике Србије 2019. године, када је потписана Повеља о српском културном простору између Министарства културе и информисања Републике Србије и Министарства просвете и културе Републике Српске у Сремским Карловцима. Реч је о документу којим су дефинисане смернице за јединствену културно-просветну политику српског народа и која би требало да повеже све Србе у њиховом културолошком деловању. За време свог мандата, Вукосављевић је допринео реализацији концепта *Српског света* и кроз усвајање Стратегије развоја културе Републике Србије од 2020 до 2029 (СРКРС 2020). Тај документ наглашава да се значајан део вредног српског културног наслеђа налази изван граница Републике Србије. Из тог разлога се истиче потреба за систематском помоћи институцијама и организацијама

које окупљају Србе у региону и расејању, попут Матице српске, Вукове задужбине или Просвјете (Digital Forensic Center [DFC] 2021, 7). Влада Србије издвојила је 3,4 милиона евра за изградњу Српске куће у Подгорици, која обухвата све српске организације у Црној Гори, али и институције наведене у националној стратегији из 2019. године као што су: Матица српска, Српско народно веће или Српски културни центар. Србија, на тај начин, преко културних центара и организација, школа језика и других институција покушава да пренесе поруку *Српског света*, поготово у државама у којима живи значајан број Срба. Различите српске организације у региону и расејању одговорне су, дакле, за ширење идеје *Српског света* и посебности српског народа, његове традиције, културе и историје. Треба истаћи да постоји и ТВ емисија која промовише мисију и идеју концепта, а покренута је од стране једног од њених идеолога, Гојка Раичевића. Емисија, под називом *Српски св(и)ет*, званично је почела да се емитује 28. јуна 2020. године, на Видовдан, и представља значајно средство за промоцију концепта (ИН4С 2020).

Културолошка димензија концепта може се такође сматрати и ‚светом вредности‘, које су специфичне за српски народ, што се види у изјави Милорада Додика за *Танјуг*: „*То су вредности у свим српским заједницама где год се оне налазиле и те вредности могу да се сажму у синтагму Српски свет.*” (Политика 2022). Породична крсна слава је, на пример, скуп духовних вредности које сведоче о посебности српског народа, јер се слави скоро па искључиво међу Србима. Прослава је толико јединствена на свету да је 2014. године чак уврштена на УНЕСКО листу нематеријалног културног наслеђа (UNESCO 2014). Миљан Глишић се такође осврнуо на *Српски свет* као на појам који се не односи на демографију или простор, већ на духовне и културолошке специфичности једног народа и њихов значај у глобалној цивилизацији: „*[Српски свет] односи се на свет вредности једног народа, са свим својим посебностима и специфичностима*” (Јадовно 2021). Његова изјава се поклапа са теоријом Мила Ломпара, историчара књижевности, о српској култури као *контактної култури*, која се састоји од контакта између народа различитих култура, што обично доводи до промена у оба система. Према Ломпару, чињеница да је Србија заправо *контактна култура* инкорпорира идеју српске посебности и специфичности, јер је њена култура створена на Балканском полуострву, додирној тачки православља, римокатолицизма и ислама, чинећи јединствен

цивилизацијски простор који је допринео развоју осећаја о српској изузетности (Ломпар 2019, 362). Захваљујући својој јединственој култури, Србији је лакше да комуницира са другим световима и цивилизацијама, као и да шири своју поруку. Концепт *Српског света*, дакле, за већину српских друштвених актера представља искључиво културолошки феномен и ограничава се на промоцију културне изузетности и посебности српског народа широм региона и света.

Верска димензија

Верска димензија се односи на преовладавајућу православну веру у српском народу, као и на Српску православну цркву (СПЦ) као стуба и ко-конституента *Српског света*. У том контексту, важну улогу игра чињеница да СПЦ није само црква Републике Србије, већ да њен канонски простор обухвата друге државе и ентитете, као што су Црна Гора и Република Српска, у којима је већинско становништво православне вероисповести. Поред тога, у многим суседним државама Србије постоје старе цркве и манастири, који припадају или су некада припадали СПЦ и датирају из времена када су те територије биле насељене Србима или над којима је владала српска средњовековна држава. То је важно, јер се Срби у региону и расејању углавном окупљају у црквама које су у поседу СПЦ, тако да та институција игра значајну улогу у очувању националног идентитета српског народа у иностранству. СПЦ је једна од ретких прекограничних институција и представља неизоставан елемент при креирању унутрашње, регионалне и спољне политике Србије. Значај СПЦ се најбоље показује у члану 11. Закона о црквама и верским заједницама Републике Србије, који наводи да „*Српска православна црква има изузетну историјску, државотворну и цивилизацијску улогу у обликовању, очувању и развоју идентитета српског народа*” (ЗОЦИВЗ 2006, чл. 11, стр. 3).

Утицај СПЦ се најбоље види у литијама одржаним у Црној Гори крајем 2019. године, када је покренут талас мирних демонстрација против контроверзног Закона о слободи вероисповести и уверења и правном положају верских заједница (Ђурић and Marković 2021, 10). То је био окидач за српско становништво да организује поворке којима је координисала СПЦ, да изрази своје незадовољство донетим Законом и жељом председника Црне Горе, Мила Ђукановића, да створи независну Црногорску православну цркву (ЦПЦ).

Нагомилано незадовољство српског народа у Црној Гори резултирало је поразом Демократске партије социјалиста (ДПС) на челу са Милом Ђукановићем на парламентарним изборима 2020. године. Од тог тренутка је Ђукановић један од главних противника *Српског света* описујући га као део тактике Србије за дестабилизацију Црне Горе. Ђукановић је, у једној изјави, *Српски свет* представио као „еуфемизам за идеју Велике Србије,” а СПЦ као „реметилачки фактор” (Beta 2021). Ипак, СПЦ је највећи победник избора 2020. године, а потписивањем *Темељног уговора 2022.* године, коначно је стављена тачка на спорни закон. Због своје посебности су литије у Црној Гори, као и „устоличење митрополита црногорско-приморског Јоаникија на Цетињу”, сврстани у највеће досадашње победе *Српског света* (Раковић 2022, 10). Чак је и црногорски новинар, Дарко Шуковић, изјавио да би било контрапродуктивно одбијати да се призна његов успех: „[*Српски свијет*] је убедљиво најбољи маркетиншки пројекат више од два вијека на простору Балкана, а можда и шире. Начин на који је из ничега створена једна прича која је толико [...] магнетски привлачна, за широке народне масе је импресиван” (Gradska RTV 2022).

Иако је СПЦ ко-конституент *Српског света*, није било много чланова цркве, који су износили своје ставове о природи концепта. Не постоје ни значајнији синоними или аналогне речи за *Српски свет*, које користе водећа лица СПЦ, као што је то на пример случај у Руској православној цркви (РПЦ). Тамо свештенство, као и поглавар цркве, патријарх Кирил, користе термин *Свети Рус*, уместо општепознатог појма *Руски мир* или *Руски свет* (Петро 2015, 5). Најдетаљније објашњење дао је једино протојереј-ставрофор др Милош Весин за ког *Српски свет* подразумева следеће: „Премошћавање океана не зависи ни од бродова ни од авиона, већ од духовне енергије, динамике и лепоте Студенице, Жиче, Пећке патријаршије, Дечана, Раванице, Крушедола, Крке, Гомира и осталих српских светионика излитих по бескрајним булеварима и предграђима Чикага, Њујорка, Лос Анђелеса, Торонта и Ванкувера” (Ивошевић 2021). Са друге стране, патријарх Порфирије, као поглавар СПЦ, никада у својим јавним наступима није користио термин *Српски свет*, али је у више наврата слао поруке које су у складу са његовом мисијом. У свом говору у Паризу, подстиче српску дијаспору на очување свог националног идентитета: „[А]ко хоћете да сачувате своју децу у предању из којег сте потекли, ако хоћете да их научите да буду Срби и да

остану Срби – научите их да држе Јеванђеље Христово, научите их да држе православну веру, научите их духовном идентитету. Ако их научите да буду православни хришћани онда ће и све остало што јесу, сваку другу врсту идентитета, и у том смислу и своје национално порекло, не само сачувати него бити поносни њим и сведочити да јесмо народ Божији” (Расејање 2022). Штавише, једном приликом је чак говорио о границама: *„Сви знамо да су се током историје границе држава [...] мењале, и нисмо сигурни да се у историји, у којој је све релативно, неће поново променити у будућности”* (ДАН портал 2022). Патријарх је, дакле, у својим излагањима спомињао очување православне вере (верска димензија), националног идентитета, историје и културе (културолошка), флуидност граница (територијална), као и јединство и посебност Срба као народа Божијег (психосоцијална). Из тог разлога су СПЦ и Патријарх српски Порфирије ко-конституенти, као и ефикасно средство у успешној реализацији идеје *Српског света* (Ljubičić 2023).

Психосоцијална димензија

„Јединство Срба је нужност без које нас неће бити. Срби су постали јединствен политички народ и боље да се на ту чињеницу навикну сви који [нас] нападају,” (Васић 2020), речи су бившег министра, Александра Вулина. У концепту *Српског света* осећај заједништва је важна, ако не и пресудна компонента, тим пре што многи Срби живе изван граница Републике Србије. Од укупно пет милиона Срба који живе преко граница Србије, према Миодрагу Линти, бившем председнику Одбора за дијаспору и Србе у региону, њих око два милиона насељава Балканско полуострво (Пешић 2018). Са друге стране, не постоје званични подаци о броју Срба у иностранству, али су процене да их има око три милиона и да насељавају углавном САД, Аустрију, Немачку и Швајцарску (Лопушина 2021). Један од најважнијих корака при спровођењу концепта *Српског света* било је успостављање симболичног државног празника под називом Дан српског јединства, слободне и националне заставе 2020. године, који се обележава на дан пробоја Солунског фронта у Првом светском рату. Тог дана су сви Срби позвани да окаче државну заставу на своје домове и покажу свету своју слогу. Идеју о заједничком празнику у Српској и Србији изнели су челници два ентитета, а успостављање празника има за циљ промовисање јединства српског

народа, као и поштовање српске тробојке. Интересантно је да се Дан српског јединства од 2023. године по први пут обележава и у српској дијаспори, а организован је у немачком граду Франкфурту на Мајни у оквиру манифестације *Дани културе Србије у Франкфурту*. Да се ради о озбиљно осмишљеној прослави, говори и чињеница да ју је отворио министар без портфеља задужен за дијаспору у Влади Републике Србије, Ђорђе Милићевић (Расејање 2023). Са друге стране, званичној прослави Дана српског јединства у Нишу присуствовали су највиши представници Србије и Српске, као и поглавар СПЦ, Порфирије, који је том приликом изјавио да „[j] единство о коме се говори, јесте јединство Срба Републике Српске и Србије, али се не ограничава само на те географске међе и просторне границе” (Beta 2023). Иако је, одговарајући на критике које су дошле из региона, Александар Вучић навео да празник није „Српски свет за који нас оптужују” (Radio Slobodna Evropa [RSE] 2021), јасно је да Дан српског јединства представља један од стубова концепта међу које, према речима др Александра Раковића спадају још (1) Дан Републике Српске, (2) Литије у Црној Гори и пад режима Мила Ђукановића, (3) Устоличење митрополита црногорско-приморског Јоаникија на Цетињу и (4) Обележавање дана сећања на страдале и прогане Србе у Хрватској за време „Олује” (Раковић 2022, 10). Милорад Додик је, коментаришући Дан српског јединства, изјавио да он није усмерен против осталих народа, већ да се односи на неговање српског идентитета: „*Не волимо кад нас овде зовете Босанцима. [...] Ми смо Срби. Ја сам Србин, православац, говорим српски, пишем ћирилицу, моја крсна слава је Ђурђевдан и ништа ме не идентификује по ничему са том ријечју Босанац, ни у завичајном ни у карактерном смислу*” (RSE 2021).

Још један конкретан корак направљен је на иницијативу Александра Вучића, када је, заједно са Арноом Гујоном, организовао састанак са представницима Срба из региона. Том приликом је Гујон (Гујон 2022) на свом *Instagram* налогу написао: „*Ово је још један значајан корак у јачању међусобних веза и унапређивању сарадње институција из Србије и Срба у региону с циљем да очувамо српски језик и ћирилично писмо као темељ српског идентитета.*” Вучић је у разговору са Србима из Словеније, БиХ, Северне Македоније, Мађарске, Хрватске, Румуније и Црне Горе, истакао да је виталан интерес Србије да брине о свом народу где год да се налази, као и о очувању српског језика и ћириличног писма, уз захвалност

присутнима за очување националног и културног идентитета српског народа у региону (ПРС 2022). Национални и културни идентитет се често провлачи кроз исказе високих званичника, јер их треба схватити као осећање појединца да се разликује у неком погледу од других, обликован факторима као што су свест о свом пореклу, историји, култури и језику. У обликовању идентитета нације и формирању географских и менталних граница, језик игра важну улогу, поготово у одвајању једног света од другог (Kozdra 2018, 64). Он је посебно значајан у стварању националног идентитета, јер се идентитет развија у језичком понашању и изражавању. У том контексту је, на иницијативу бившег министра културе Владана Вукосављевића, усвојен Закон о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма (ЗУСЈ 2021). Закон има за циљ неговање и очување српског језика и ћириличног писма, као и културних и традиционалних вредности, промовисање његове употребе у јавном животу, с обзиром на његов историјски и културолошки значај при очувању националног идентитета српског народа у земљи, региону и расејању. Овај закон је у идентичном облику усвојен и у Републици Српској (Јовановић 2021). С обзиром да језик игра кључну улогу у обликовању идентитета, Управа за сарадњу са дијаспором посветила је посебну пажњу отварању нових школа српског језика широм света, са посебним фокусом на Хрватску и Северну Македонију, како би се заштитио и промовисао српски идентитет у расејању (Политика 2020).

Територијална димензија

Најкасније од 2020. године, *Српски свет* добија и територијалну димензију. Док су културолошке и духовне димензије знатно шире и простиру се изван граница Републике Србије, територијална димензија се односи на простор претежно насељен Србима (Србија, Српска, Црна Гора), а његови пропагатори се залажу за свесрпско уједињење. У јавним наступима Александра Вулина се најчешће провлачи питање административних граница, као што је то био случај на годишњем скупу Покрета социјалиста (ПС), када је у својству Председника странке нагласио да „*Српски свет треба да буде један политички простор, једна држава*” (Stanković 2021). Наведени Покрет социјалиста, који је део владајуће коалиције у Републици Србији заједно са Српском напредном странком, је и

званично прихватио идеју *Српског света* као свој примарни циљ (Покрет социјалиста 2023). Њихов председник, Александар Вулин је такође изјавио да актуелне геополитичке околности не иду у прилог свесрпском уједињењу, али да верује да ће та идеја преовладати у будућности. Он је том приликом рекао: „[Д]а смо имали храбрости да у две бивше Југославије нацртамо и кажемо где живимо, не бисмо данас о овоме причали. Али нисмо имали храбрости, а и велике силе никада нису дозволиле Србима да се уједине” (Martinović 2021). Поред њега, и др Александар Раковић је оценио да Србија треба постепено да ради на свом уједињењу са Републиком Српском, јер су та два ентитета као што су некада биле Западна и Источна Немачка, те је њихово спајање само питање времена. На крају би се Србији и Српској придружила и Црна Гора, а можда и Северна Македонија. У том контексту Раковић наводи: „Остајем при томе да је најбољи оквир савезна држава коју би чиниле Србија, Црна Гора и Српска. Дакле, уједињење,” што не би представљало ништа друго до тога да „повратимо редовно стање које је нарушено 1991/92. и 2006. године” (Зечевић 2020). Управо је Раковић један од ретких српских научника који *Српски свет* спомиње у својим научним радовима, о чему сведочи књига *Српство и Православље: „Од друге половине 2020. до данас (2022) загребачки, подгорички, сарајевски и западни медији пишу о мени као „идеологу српског света”. [...] сви они су тиме популаризовали српско уједињење и рекламирали нови појам – Српски свет”* (Раковић 2022, 12).

Даље, Александар Вулин је дефинисао три основна геополитичка стуба *Српског света*: „Верујем да стварање *Српског света* решава национално питање Срба, да зауставља ширење *„Велике Албаније”*, гарантује Србима да се геноцид над њиме никада више неће поновити, а изнад свега осигурава се дуготрајан мир на Балкану. [...] Захваљујући Вучићу, Срби су постали јединствен политички народ и процес уједињења је почео, а то се више неће моћи зауставити” (Beta, Večernje novosti 2021). Вулин је, дакле, том приликом јавно похвалио председника Србије за уједињавање Срба у један политички простор, као и успешно спровођење идеје *Српског света* (Stojšavljević 2020), иако се Александар Вучић лично није никада јавно залагао за реализацију наведеног концепта. Штавише, Вучић је само у пар наврата био упитан да коментарише значење концепта, одговоривши да не види ништа спорно у томе и оценио да су негативне реакције према Вулину и *Српском свету*

део оркестриране регионалне кампање против Србије. На питање да прокоментарише Вулинове изјаве о *Српском свету*, Вучић је рекао да је званична државна политика да су границе Србије неповредиве, али и да се Србија не меша у преобликовање туђих граница. С тим у вези, он је за телевизију *Пинк* изјавио да „*сваки пут кажу да су то Вучић и Србија јер за све морају да нађу кривца у Србији. Зато је важно да људи знају шта је званична политика Србије, она која каже да су границе Србије неповредиве, а да нас туђе не занимају*” (RSE 2021).

Концепт *Српског света*, као што је анализа показала, има, дакле, вишеслојну структуру јер је ментална конструкција у виду скупа одређених представа реалности, асоцијација, знања, искустава и емоција, које учесници дискурса везују за њега. Анализа је показала да концепт, за сада, обухвата пет димензија: територијалну, националну, верску, културолошку и психосоцијалну. Ове димензије су реконструкције квалитативне анализе садржаја наменски одабраних исказа и скупа података преузетих из најрелевантнијих и најчитанијих новинских и медијских чланака. Димензије *Српског света* сумиране су у табели 1, где су у левој колони набројани називи различитих модела. Свака од ових димензија је генерализована номинација која се формира квалитативном анализом садржаја исказа различитих политичких и друштвених актера из српског народа. Десна колона табеле 1 показује сажете прегледе садржаја прикупљених текстова и чланака о *Српском свету*, с циљем да се реконструишу значења димензија концепта који се проучава.

Табела 1: Димензије концепта *Српског света*:

Димензије концепта <i>Српског света</i>	Преглед садржаја димензија
Национална	<ul style="list-style-type: none"> • Укључује етничке Србе и неколицину других народа са Балканског полуострва • Главни етнос је српски народ
Културолошка	<ul style="list-style-type: none"> • Знање српског језика и познавање српске литературе, али и културе су важни детерминанти припадности • Закони Владе Републике Србије, који позивају на заштиту културног наслеђа • Емитовање ТВ емисије <i>Српски св(и)ет</i> на ИН4С • ‘Свет вредности’ српског народа

Верска	<ul style="list-style-type: none"> • Обухвата Србе православне вероисповести, али и друге православце који се идентификују са <i>Српским светом</i> • СПЦ је важан чинилац и ко-конституент, као наднационална и прекогранична српска институција • Односи се на православне вредности и веровања • Један од симбола је <i>Слава</i> као празник под заштитом УНЕСКО-а као нематеријално културно наслеђе човечанства
Психосоцијална	<ul style="list-style-type: none"> • Њени чланови су дужни да буду лојални својој матици, да покажу интересовање за српско питање, јачањем веза са Србијом • Осећај јединства је важна компонента • Оснивање Дана српског јединства, слободе и националне заставе • Заснован на посебности српског народа
Територијална/ Геополитичка	<ul style="list-style-type: none"> • Обухвата наднационално подручје, укључујући земље попут БиХ, Црне Горе и Северне Македоније • Уједињење територија већински насељених етничким Србима

ЗАКЉУЧАК

Квалитативна анализа садржаја исказа водећих српских званичника и друштвених актера о концепту *Српског света*, као и опсервирање његових димензија, доводи до закључка да термин представља елемент колективног сећања и схватања ‘света’ око себе, који удружује и који је заједнички за цео српски народ, као и његове елите. Заснован је на идеји изградње једног заједничког етнокултурног простора као наднационалне геополитичке творевине и српске цивилизације са снажном православном и политичком компонентом. Та заједница би повезала цео српски народ, укључујући и Србе у региону и расејању, као и све оне странце који уче српски језик и осећају приврженост српској култури. Идеја *Српског света* се појавила у тренутку када око пет од укупно једанаест милиона Срба живи раштркано по свету, са обновљеном жељом за међусобним повезивањем и очувањем националне свести, идентитета, писма, језика и историје.

Анализа прикупљених података о *Српском свету* такође доводи до закључка да постоји пет димензија, међу којима је територијална изазвала највише интересовања у јавности. У најширем смислу, она подразумева идеју јачања кохезије српског народа, неговања осећања националног и политичког јединства, али и потенцијалну интеграцију подручја са српском етничком већином у једну савезну државну заједницу. Иако је то покренуло лавине негативних коментара, српски дипломата Дарко Танасковић сматра да је та димензија *Српског света* актуелизована систематским оспоравањем Србима да у њиховим срединама целовито и неоптерећено буду Срби, и то у свему ономе што српство културно и идентитетски подразумева (IN4S 2021). У сваком случају, психосоцијална компонента несумњиво игра најзначајнију улогу у дискурсу о *Српском свету*, о чему сведочи и нови национални празник Дан српског јединства, који се прославља у Србији, али истовремено и у Републици Српској, као и у српској дијаспори. Поред наведених димензија, национална и културолошка су такође важни аспекти *Српског света*, док је верска компонента његов ко-конституент. Остаје да се види да ли ће *Српски свет* развити у будућности и економску димензију, која је важан фактор других националних концепата. Постоје индиције да је иницијатива *Отворени Балкан* недостајућа економска компонента, али за сада не постоји довољан број доказа за ту тврдњу. Критичари *Отвореног Балкана* су се највише обрушили на министра спољних послова БиХ, Елмедина Конаковића, због његове жеље да се БиХ придружи тој иницијативи, називајући га Рамзаном Кадировим *Српског света* (Дрнишлић 2023).

Међутим, како год да се концепт тумачи, *Српски свет* није намењен да буде ригидна доктрина. Недефинисаност концепта је кључни елемент његове функционалности, што ствара простор за константно ребрендирање. Анализа је показала да за сада постоји пет димензија *Српског света*, али да би у будућности врло лако могао да развије додатне димензије, што доводи до закључка да појам нема универзално значење. *Српски свет* је стога 'флуидан' концепт, који су развили различити друштвени актери користећи га од 2020. године. Замагљеност и еластичност су структурални део концепта и то омогућава његову реинтерпретацију у више контекста, у зависности од тога ко га користи. Штавише, концепт постаје још сложенији ако се узму у обзир и изјаве несрпских или регионалних актера. Њихов поглед на *Српски свет* је супротан

оном српске политичке и академске елите. Док код српских актера постоји најмање пет димензија, код регионалних учесника дискурса, првенствено из Црне Горе, БиХ, тзв. „Косова” и Хрватске, постоји само једна и то великодржавна димензија, која концепт *Српског света* представља у негативном светлу, поређујући је са неким историјским појмовима попут *Хомогене* или *Велике Србије*. Иако такви концепти и ‘пројекти’ попут *Хомогене* или *Велике Србије*, као између осталог и *Српски свет*, никада нису били део званичне српске државне политике (Попов 2008, 136), регионални актери их ипак представљају као део хегемонистичких претензија Републике Србије према својим суседима, међу којима се посебно истиче Мило Ђукановић: „*Термин Српски свет је еуфемизам за идеју Велике Србије, која угрожава друге државе и идентитет других народа, почев од Црногораца*” (Marković 2020). Регионални актери су такође први, који су упоредили концепт *Српског света* са *Руским миром* и претпоставили да се ради о „*изворно позајмљеном концепту*” (DFC 2021, 10). Стога би будућа истраживања у вези *Српског света* требало да детаљније анализирају политички наратив регионалних актера и њихово схватање новог појма, али и да се фокусирају на поређење *Српског света* са *Руским миром*.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Вукићевић, Бранко. 2022. „Српски свет.” *Политика Онлајн*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/515947/Srpski-svet>.
- Гујон, Арно. 2022. „Ово је још један значајан корак у јачању међусобних веза и унапређивању сарадње институција из Србије и Срба у региону са циљем да очувамо српски језик и ћирилично писмо као темељ српског идентитета.” *Instagram*. 11. новембар 2022. <https://www.instagram.com/p/CkGh-QPs67O/>.
- ДАН Портал*. 2022. „Патријарх Порфирије: Државне границе промјењива категорија.” 15. септембар 2022. <https://www.dan.co.me/globus/balkan/patrijarh-porfirije-drzavne-granice-promjenjiva-kategorija-5136574>.
- Закон о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма [ЗУСЈ], „Службени гласник Републике Србије”, бр. 89/2021. <https://www.srbija.gov.rs/vest/en/177790/>

bill-on-use-of-serbian-language-protection-of-cyrillic-alphabet-adopted.php.

- Закон о црквама и верским заједницама [ЗОЦИВЗ], „Службени гласник Републике Србије”, бр. 36/2006, 27/2006. <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2006/36/1/reg>.
- Зечевић, Ненад. 2020. „Раковић: Направити савезну државу од Црне Горе, Србије и РС.” *Побједа*. <https://www.pobjeda.me/clanak/rakovic-napraviti-saveznu-drzavu-od-crne-gore-srbije-i-rs>.
- Ивошевић, Зоран. 2021. „Српски свет и српски род.” *Политика Онлајн*. <https://www.politika.rs/sr/clanak/485653/Srpski-svet-i-srpski-rod>.
- ИН4С Портал*. 2021. „Уједињење и ти-шрт урбана култура.” 29. октобар 2021. <https://www.in4s.net/ujedinjenje-i-ti-srt-urbana-kultura/>.
- Јадовно*. 2021. „Миљан Глишић: Српски свет и снага једног народа, сведочење како је настала актуелна употреба синтагме ‚Српски свет’.” 12. мај 2021. <https://jadovno.com/miljan-glisic-srpski-svet-i-snaga-jednog-naroda/#.Yz2jjHZBy5c>.
- Јовановић, Радомир. 2021. „Н. Јовић: Идеја и „баук” српског света.” *Нови Стандард*. <https://standard.rs/2021/09/21/n-jovic-ideja-i-bauk-srpskog-sveta/>.
- Јовановић, Радомир. 2022. „‘Српски свет’ – пројекат за промоцију српске културе.” *Нови Стандард*. <https://standard.rs/2022/03/08/srpski-svet-projekat-za-promociju-srpske-kulture/>.
- Ломпар, Мило. 2019. *Дух самопорицања*. Београд: Catena Mundi.
- Лопушина, Марко. 2021. „Не постоји тачан број Срба у расејању?” *РТС*. <https://www.rts.rs/lat/rts/dijaspora/vesti/4626521/ne-postoji-tacan-broj-srba-u-rasejanju.html>.
- Министарство одбране Републике Србије [МОРС]. 2020. *Министар Вулин: Срби морају да постану јединствен политички народ*. Београд: Министарство одбране Републике Србије. <https://www.mod.gov.rs/eng/16537/ministar-vulin-srbi-moraju-da-postanu-jedinstven-politicki-narod-16537>.
- Новости*. 2018. „Митрополит Порфирије: Не бојте се да будете оно што јесте.” 7. јануар 2018. <https://www.portalnovosti.com/mitropolit-porfirije-ne-bojte-se-da-budete-ono-sto-jeste>.

- Новости*. 2021. „Српско уједињење – Супериорна идеја: Историчар Александар Раковић на ХРТ-у о концепту око ког се дигла велика прашина.” 25. септембар 2021. <https://www.novosti.rs/c/vesti/politika/1039443/srpsko-ujedinjenje-superiorna-ideja-istoricar-aleksandar-rakovic-hrt-konceptu-okog-digla-velika-prasina>.
- Печат*. 2020. „Александар Вулин, Министар одбране Србије – Тестамент министра.” 18. новембар 2020. <https://www.pecat.co.rs/2020/09/aleksandar-vulin-ministar-odbrane-srbije-testament-ministra/>.
- Пешић, Миленко. 2018. „Срби у региону – између асимилације и опстанка.” *Политика Онлајн*. https://www.politika.rs/scc/clanak/408661/Srbi-u-regionu-između-asimilacije-i-opstanaka#google_vignette.
- Покрет социјалиста. 2023. *Српски свет. Званичан сајт Покрета социјалиста*. <https://www.pokretsocijalista.rs/srpski-svet/>.
- Политика Онлајн*. 2020. „Гујон: Ускоро још 15 школа српског језика у Европи.” 25. октобар 2021. <https://www.politika.rs/sr/clanak/490519/Gujon-Uskoro-jos-15-skola-sccpskog-jezika-u-Evropi>.
- Политика Онлајн*. 2022. „Додик: Српски свет је идентитет, писмо, језик, крсна слава.” 14. септембар 2021. <https://www.politika.rs/scc/clanak/487721/Dodik-Srpski-svet-je-identitet-pismo-jezik-krsna-slava>.
- Попов, Чедомир. 2008. *Велика Србија: Стварност или мит*. Нови Сад: Издавачка књижара Зорана Стојановића.
- Раковић, Александар. 2022. *Српство и православље: Историја, вера, политика II*. Београд: Институт за европске студије.
- Стратегија развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. [СРКРС], „Службени гласник Републике Србије”, бр. 72/09, 13/16 и 30/16 – исправка. <https://www.kultura.gov.rs/extfile/sr/3993/strategija-razvoja-kulture-od-2020--do-2029-godine.pdf>.
- Устав Републике Србије [Устав], „Службени гласник Републике Србије”, бр. 98/2006 и 115/2021, чл. 13. https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html.
- Aljović, Armin. 2022. „Dodikova nacionalna karta: Dio „srpskog sveta” ili politički trik pred izbore.” *Al Jazeera*. <https://balkans.aljazeera.net teme/2022/9/8/dodikove-nacionalne-kartice-dio-srpskog-sveta-ili-politicki-trik-pred-izbore>.

- Baćić, Bojana. 2020. „Vulin: Vučić treba da stvara Srpski svet, on je predsednik svih Srba.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/vesti/politika/vulin-vucic-treba-da-stvara-srpski-svet-on-je-predsednik-svih-srba/>.
- Berg, Bruce L. 2001. *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Boston: Allyn and Bacon.
- Beta, *TV Pink*. 2021. „Vulin: Nacionalno pitanje rešiti ujedinjenjem Srba u jednoj državi.” 18. april 2021. <https://n1info.rs/vesti/vulin-nacionalno-pitanje-resiti-ujedinjenjem-srba-u-jednoj-drzavi/>.
- Beta, *Večernje Novosti*. 2021. „Vulin: Stvaranje srpskog sveta rešava nacionalno pitanje, ujedinjenje već počelo.” 1. maj 2021. <https://n1info.rs/vesti/vulin-stvaranje-srpskog-sveta-resava-nacionalno-pitanje-ujedinjenje-vec-pocelo/>.
- Beta. 2022. „Đukanović: „Ruski svet” na Balkanu je „srpski svet”, SPC je remetilački faktor.” *NI*. 21. mart 2022. <https://rs.n1info.com/region/djukanovic-ruski-svet-na-balkanu-je-srpski-svet-spc-je-remetilacki-faktor/>.
- Bošnjaković, Željko. 2022. „Građani Severne Makedonije smatraju Srbiju najvećim prijateljem.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/svet/region/gradjani-severne-makedonije-smatraju-srbiju-najvecim-prijateljem/>.
- Carley, Kathleen. 1990. „Content Analysis.” In: *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, ed. R. E. Asher, 725-730. Edinburgh: Pergamon Vpres.
- Deleuze, Gilles, and Felix Guattari. 1994. *What is philosophy*. New York: Columbia University Press.
- Digital Forensic Center [DFC]. 2021. „The Serbian World – Originally Borrowed Concept: DFC analysis of the attempt to merge Montenegro into the Serbian world.” April 15, 2021.
- Drnišlić, Mustafa. 2023. “Elmedin Konaković, Ramzan Kadirov Srpskog sveta.” *Sandžacke*. <https://sandzacke.rs/stav/elmedin-konakovic-ramzan-kadirov-srpskog-sveta/>.
- Đurić, Vladimir, and Vasilije Marković. 2020. „Pre-secular character of Montenegrin Law on Freedom of Religion in Context of Fuller’s Demands for Internal Morality of Law.” *Strani pravni život* 64 (4): 7-26. doi: 10.5937/spz64-29651.
- Gheyle, Niels and Thomas Jacobs. 2017. *Content Analysis: a short overview*. Internal research note.

- Gradska RTV Podgorica. 2022. „Emisija „Knjiški ljudi” autor: Đorđe Šćepanović, gost: Darko Šuković.” *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=fLX8D9Rx9wQ>.
- Kozdra, Michal. 2018. „The Boundaries of Russian Identity: Analysis of the Concept of Russkiy Mir in Contemporary Russian Online Media.” *Lingua Cultura* 12 (1): 61-66. doi: <https://doi.org/10.21512/lc.v12i1.2004>.
- Krippendorff, Klaus. 2004. *Content analysis: An introduction to its methodology*. University of Pennsylvania: The Annenberg School for Communication.
- Laruelle, Marlene. 2015. “The “Russian World”: Russia’s Soft Power and Geopolitical Imagination.” Washington DC: Center on Global Interests.
- Maksimović, Sandra. 2020. „Montenegrin Law on Religious Freedom: Polarization that benefits the government(s)?” *European Western Balkans*. <https://europeanwesternbalkans.com/2020/01/13/montenegrin-law-on-religious-freedom-polarization-that-benefits-the-governments/>.
- Marković, Radmila. 2020. „Đukanović: Srpski svet je eufemizam za ideju velike Srbije.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/svet/djukanovic-srpski-svet-je-eufemizam-za-ideju-velike-srbije/>.
- Marković, Radmila. 2022. „Srpski svet – Ivan Džidić.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/kolumna/ivan-dzidic/srpski-svet-2/>.
- Marković, Radmila. 2022. „Vulin: Moramo stvoriti srpski svet da se ne bi ponovila „Kozara” i “Oluja.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/vulin-moramo-stvoriti-srpski-svet-da-se-ne-bi-ponovila-kozara-i-oluja/>.
- Martinović, Iva. 2021. „Svi ‘srpski svetovi’ Aleksandra Vulina” *Radio Slobodna Evropa*. <https://www.slobodnaevropa.org/a/svi-vulinovi-srpski-svetovi-/31247926.html>.
- Novosti Online*. 2016. „Srba na planeti ima oko 11 miliona: Evo kako smo raspoređeni po zemljama.” 1. februar 2016. <https://www.novosti.rs/vesti/planeta.301.html:588860-Srba-na-planeti-ima-oko-11-miliona-Evo-kako-smo-rasporedjeni-po-zemljama>.
- Odbrana*. 2021. „Gojko Raičević: Srpski svijet hrabrih i časnih, onih koji znaju ko su i zašto su.” 28. oktobar 2021. <https://odbrana.info/gojko-raicevic-srpski-svijet-hrabrih-i-casnih-onih-koji-znaju-ko-su-i-zasto-su/>.

- Petro, Nicolai. 2015. „Russia’s Orthodox Soft Power.” *Carnegie Council for Ethics in International Affairs*. 10. March 2015. <https://www.carnegiecouncil.org/media/article/russias-orthodox-soft-power>.
- Predsednik Republike Srbije [PRS]. 2022. „Sastanak sa predstavnicima Srba iz regiona.” 24. oktobar 2022. <https://www.predsednik.rs/lat/pres-centar/saopstenja/sastanak-sa-predstavnicima-srba-iz-regiona-31484>.
- Radio Slobodna Evropa*. 2021. „Vučić o ‘srpskom svetu’: Zvanična politika je da su granice Srbije nepovredive, tuđe nas ne zanimaju.” 19. jul 2021. <https://www.slobodnaevropa.org/a/vucic-srpski-svet-granice-/31367043.html>.
- Radio Slobodna Evropa*. 2023. „Vučić: Za srpsku trobojku nikada više nećemo nikome da se izvinjavamo.” 15. septembar 2021. <https://www.slobodnaevropa.org/a/vucic-dan-srpskog-jedinstva-dodik-porfirije/31462016.html>.
- Rasejanje.info*. 2022. „Patrijarh srpski Porfirije svečano dočekan u Parizu.” 9. oktobar 2022. <https://www.rasejanje.info/2022/10/09/patrijarh-srpski-porfirije-svecano-je-docekan-u-parizu/>.
- Rasejanje.info*. 2023. „Dani kulture Srbija u Frankfurtu se održavaju od 15-17. septembra.” 15. septembar 2023. <https://www.rasejanje.info/2023/09/15/dani-kulture-srbija-u-frankfurtu-se-odrzavaju-od-15-17-septembra/>.
- Srpski svet. 2022. „Narodni ministar: Ili ćemo stvoriti srpski svet ili nas neće biti.” *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=q9rFitVJk9w>.
- Stanković, Jovana. 2021. „Vulin: Srpski svet bi trebalo da bude jedan politički prostor, jedna država.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/vesti/politika/vulin-srpski-svet-bi-trebalo-da-bude-jedan-politicki-prostor-jedna-drzava/>.
- Stojavljević, Vojislav. 2020. „Vulin: Zadatak moje generacije je nastavak borbe za ujedinjenje Srba, koje se sprovodi mirnim putem.” *Dnevni list Danas*. <https://www.danas.rs/vesti/politika/vulin-zadatak-moje-generacije-je-nastavak-borbe-za-ujedinjenje-srba-koje-se-sprovodi-mirnim-putem/>.
- Strategy of Preserving and Strengthening the Relations of Mother Country and the Diaspora and Mother Country and Serbs in the Region [Strategy], „Official Herald of the Republic of Serbia,” no. 4/2011 and 14/2011.

- Suslov, Mikhail. 2018. „‘Russian World’ Concept: Post-Soviet Geopolitical Ideology and the Logic of ‘Spheres of Influence.’” *Geopolitics* 23 (2): 330-353. doi: <https://doi.org/10.1080/14650045.2017.1407921>.
- UNESCO. 2014. „Slava, celebration of family saint patron’s day.” 24-28 November 2014. <https://ich.unesco.org/en/RL/slava-celebration-of-family-saint-patrons-day-01010>.
- Vukićević, Jasna i Gjeraqina Tuhina. 2021. „‘Srpski svet’ – koncept koji region čini nervoznim.” *Radio Slobodna Evropa*. <https://www.slobodnaevropa.org/a/srpski-svet-srbija-balkan-/31521168.html>.
- Weber, Robert P. 1990. *Basic Content Analysis*. Newbury Park: Sage Publications.
- Zhang, Yan and Barbara M. Wildemuth. 2009. „Qualitative Analysis of Content.” In: *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, Ed. Barbara M. Wildemuth, 1-12. Santa Barbara: Libraries Unlimited,

Aleksandar Ljubomirović*

*Center for International Relations
and Sustainable Development (CIRSD)*

**CREATING THE “SERBIAN WORLD”:
QUALITATIVE CONTENT ANALYSIS OF PUBLIC
STATEMENTS REGARDING THE CONCEPT AND
DEFINING ITS DIMENSIONS**

Resume

This article sets out to present selected outcomes of the author’s research on the dimensions of the “Serbian world” concept. Although the term has indeed become quite popular in the public discourse, the concept per se has not been part of academic discussions. Therefore, this paper sets out to analyse the content of the afore-mentioned concept and introduce it into the scientific framework. The methodology used in this paper includes a qualitative content analysis of the public statements regarding the Serbian world concept, which are available and published, first and foremost, in domestic media outlets. At the same time, the analysis of the concept is limited to observing its various dimensions, using the statements of Serbian officials as examples of discursive shaping and construction of each of the separate dimensions. Based on the carried-out research, the concept is founded on the idea of creating a supranational Serbian civilization based on ancient models. This community would unite all Serbs, the Serbian diaspora, but also all those people simply learning Serbian or identifying with its values, and declaring an attachment to Serbian culture. Besides its territorial dimension, which has so far prevailed in public discourse especially among its opponents, the Serbian world also resides on national, psychosocial and cultural components, while the main ethnos in the concept is certainly the Serbian nation, around which other ethnic groups should gather. Moreover, nationality-related, psychosocial and cultural dimensions are also supposed to be important aspects according to the discourse participants. The last component would be the Orthodox religion which is supposed to be one of the main pillars and an important co-constituent of the Serbian world

---

* E-mail address: aleksljubomirovic@hotmail.com; ORCID: 0009-0003-5932-7438.

concept. Finally, perspectives for further analysis of the concept were also presented in this paper.

Keywords: Serbian world, concept, public statements, Serbian diaspora, Serbian Orthodox Church, Republic of Srpska, Montenegro, Republic of Serbia, Serbian nation, media.

---

* Овај рад је примљен 11. јуна 2024. године, а прихваћен на састанку Редакције 31. маја 2024. године.

